

Список літератури

1. Иванов, Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночной экономики [Текст] : монография / Ю. Б. Иванов. – Х., 1997. – 312 с
2. Shaw, V. Successful Marketing Strategies: A Study of British and German Companies in the Machine Tool Industry [Text] / V. Shaw // Industrial Marketing Management.– 2005.– Vol. 24. – P. 329–339.
3. Решетько, Н. И. Роль CRM-систем в разработке и реализации стратегии развития предприятия [Текст] / Н. И. Решетько // Менеджмент в России и за рубежом.– 2007.– № 6. – С. 138–141.
4. Балабанова, Л. В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: стратегічний підхід [Текст] : монографія / Л. В. Балабанова, В. В. Холод. – Донецьк : ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2006. – С. 184.
5. Маршалл, А. Принципы экономической науки [Текст] / А. Маршалл. – М. : Прогресс, 2003.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© С.М. Шинкар, М.В. Брижата, 2011.

УДК 334.77:336.71

Н.І. Кропівцова, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено основні джерела формування фінансових ресурсів підприємства, досліджено проблеми та етапи раціонального управління ними.

Определены основные источники формирования финансовых ресурсов предприятия, исследованы проблемы и этапы рационального управления ими.

The main sources of funding companies. investigated the problems and stages of rational management.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Процес виробництва зупиняється на будь-якому підприємстві тоді, коли відсутні джерела формування фінансових ресурсів. Нестача фінансових ресурсів також негативно впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання з оплати праці та сплаті податків. При цьому зменшуються можливості фінансування подальшого розвитку підприємств, скорочуються надходження до бюджету. За цих обставин

важливого значення для здійснення фінансово-господарської діяльності набуває управління фінансовими ресурсами підприємств.

Здатність фінансових ресурсів трансформуватись у матеріальні, інтелектуальні, технічні, інноваційні та інші види ресурсів обумовлює їх вагомість у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Проблеми управління фінансовими ресурсами мають місце на кожному підприємстві оскільки забезпеченість фінансовими ресурсами є визначальним чинником здійснення процесу виробництва.

Тому особливе значення слід приділяти питанням пошуку шляхів залучення фінансових ресурсів у діяльність підприємств та визначенню напрямів підвищення ефективності їх використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування та використання фінансових ресурсів присвячені праці Д. Марченко, що досліджує ці процеси в умовах трансформаційної економіки; О. Гудь, яка в своїх працях розглянула процеси формування та використання фінансових ресурсів на рівні сільськогосподарських підприємств; О. Угляренко та ін. науковців [2, с. 108]. Крім того проблеми управління фінансовими ресурсами досліджували багато вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема І. Бланк, Є. Брігхем, О. Василік, В. Власов, О. Заруба, О. Карасик, З. Ковальов, М. Кірейцев, Є. Стоякова, А. Поддєрьогін, Є. Уткін, Сигела Джоела Г. та ін. [1, с. 339]. Проте в умовах трансформації підприємств багато аспектів цієї важливої проблеми вимагають подальших поглиблених.

Мета та завдання статті – визначення особливостей формування джерел фінансових ресурсів підприємства, дослідити проблеми та етапи раціонального управління ними. Для реалізації визначеної мети поставлені наступні завдання:

- розглянути основні джерела формування фінансових ресурсів підприємства;
- визначити та проаналізувати основні стратегії залучення фінансових ресурсів;
- визначити механізми та етапи раціонального управління фінансовими ресурсами;
- виявити проблеми, що існують у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах господарювання значно підвищується самостійність підприємств, їх економічна та юридична відповідальність. Різко зростає значення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Усе це значно посилює значення раціонального управління фінансовими ресурсами підприємства. Прийняття управлінських рішень стосовно процесу формування фінансових ресурсів є одним із найважливіших завдань фінансового

менеджменту підприємства. Результатом втілення цих рішень є створення з відповідних джерел ресурсної бази суб'єкта господарювання.

Підприємство може функціонувати на основі власних ресурсів, якщо їхня питома вага становить не менше 75...80%; змішаного фінансування – частки власних та залучених фінансових ресурсів майже рівні; за рахунок залучених ресурсів, якщо їх питома вага перевищує 55...60% загальної ресурсної бази.

Важливу роль у формуванні фінансових ресурсів також відіграють пайові та інші внески трудового колективу.

Значні фінансові ресурси підприємство може мобілізувати на фінансовому ринку. Формами їх мобілізації є: продаж акцій, облігацій та інших видів цінних паперів, які випускаються даним підприємством, а також кредитні інвестиції.

Аналізуючи особливості організації та функціонування фінансів акціонерних товариств, які полягають у способі утворення статутного капіталу та закріпленні прав власників через акціонування, можливості залучення фінансових ресурсів через додаткову емісію акцій, оподаткуванні акціонерних товариств, розподілі прибутку при виплаті дивідендів і відсотків по акціях та облігаціях, створенні фонду виплати дивідендів дає підставу зробити висновок, що акціонерна форма організації бізнесу є більш гнучкою і сприятливою для залучення капіталу, розширення господарської діяльності, підвищення рентабельності, оскільки переваги таких підприємств полягають, перш за все, в можливості залучення більшого капіталу для інвестицій шляхом продажу акцій, обмеженістю відповідальності власників, масштабності підприємницької діяльності, постійності існування, простоті заміни власників, відокремленні власників від управління, зацікавленості власників у кінцевих результатах роботи.

При залученні фінансових ресурсів використовуються такі типи стратегій, які можуть мати внутрішню і зовнішню орієнтацію:

1. Використання власних коштів для розширення своєї ринкової ніші. Така стратегія використовується великими та вузькоспеціалізованими фірмами які працюють на нестійких ринках. Стратегія в цілому є малоприбутковою.

2. Об'єднання фінансових ресурсів середніх та великих фірм для реалізації проектів захоплення нових ринків.

3. Використання всіх доступних джерел фінансування (позики, випуск акцій, створення консорціумів тощо) для формування та реалізації перспективних інноваційних програм малих та середніх підприємств різних галузей. Стратегія є досить ризикованою, але високоприбутковою.

4. Залучення донорських коштів великих фірм – споживачів продукції в рамках вертикальної інтеграції з ними.

5. Перехресне фінансування (підрозділи, які генерують фінансові кошти, діляться з тими, у кого їх не вистачає).

Зовнішня орієнтація передбачає опору на позикові кошти (облігаційні позики та банківські кредити), а внутрішня – на власні (статутний капітал та прибуток).

Стратегія фінансування визначає:

1) оптимальне співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел залучення фінансових коштів;

2) ціну, яку фірма може заплатити за них;

3) способи розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між підрозділами [3, с. 22]

Опрацювання значної кількості публікацій дозволило зробити висновок, що управління фінансовими ресурсами підприємств трактується як:

– один із ключових чинників організації виробничо-господарської діяльності підприємства;

– один із найважливіших чинників забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах;

– діяльність, що спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного “балансування”.

На нашу думку, найбільш правильним, за сучасних економічних умов, є трактування управління фінансовими ресурсами підприємств як процесу управлінських дій у сфері формування та використання грошових коштів фондового та нефондового характеру.

Раціональне управління фінансовими ресурсами підприємств повинно включати наступні етапи:

– виявлення та формулювання проблеми чи задачі управління фінансовими ресурсами підприємств, що повинна базуватись на використанні минулого досвіду та наявних даних;

– прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів та його реалізація;

– аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також врахування його результатів у процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний у майбутньому.

На рівні підприємства управління фінансовими ресурсами повинне розглядатися як адаптивний механізм за допомогою якого воно

постійно перебудовується в процесі пошуку найбільш ефективних зв'язків із навколишнім економічним середовищем.

Управлінню фінансовими ресурсами підприємств притаманні певні властивості: безперервність; циклічність; залежність ефективності управління від послідовності його етапів; динамічність; стійкість.

В управлінні фінансовими ресурсами підприємства, на нашу думку, домінують наступні основні принципи: узгодженості термінів фінансових операцій; платоспроможності; рентабельності інвестування; збалансування ризиків; врахування потреб ринку; максимізації рентабельності.

Результати управління фінансовими ресурсами підприємств реалізуються в грошових потоках, що протікають між підприємством і бюджетом, власниками капіталу, партнерами по бізнесу та іншими суб'єктами. Інструментами цього служать управлінські рішення щодо використання фінансових ресурсів (сплати податків, виплати заробітної платні, інвестування тощо). В управлінні фінансовими ресурсами промислових підприємств можна виділити три рівні – стратегічний, тактичний та оперативний.

Пріоритетом управління на стратегічному рівні є забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів найбільш вагомим проектам, заходів та операцій, результатом яких можуть бути значні зміни фінансового стану підприємства, різка зміна структури та величини усіх господарських засобів (активів) та джерел їх утворення (пасивів).

Функціональна направленість тактичного рівня управління фінансовими ресурсами підприємств та його значення для забезпечення взаємозв'язку стратегічних цілей підприємства і щоденної діяльності окремих підрозділів визначає в якості пріоритетів для керівників:

- пошук та розподіл необхідної кількості фінансових ресурсів для забезпечення окремих напрямів діяльності підприємства (закупівлі, виробництва, збуту) та його основних підрозділів;

- постановку середньо- та короткотермінових цілей, контроль їх виконання та визначення порядку залучення використання фінансових ресурсів у відповідності з довготерміновими цілями та обраною стратегією підприємства.

Під оперативним управлінням мається на увазі комплексна система заходів з розподілу та контролю фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності підприємства в межах виконання короткотермінових та середньотермінових планів. Пріоритетом управління для оперативного рівня є ефективне використання наявних фінансових ресурсів.

Можна з впевненістю говорити про існування механізму управління фінансовими ресурсами підприємств як сукупності заходів, методів та навиків, що в комплексі забезпечують ефективну діяльність підприємства з управління фінансовими ресурсами. У його структуру, на нашу думку доцільно включити п'ять елементів (рис.)

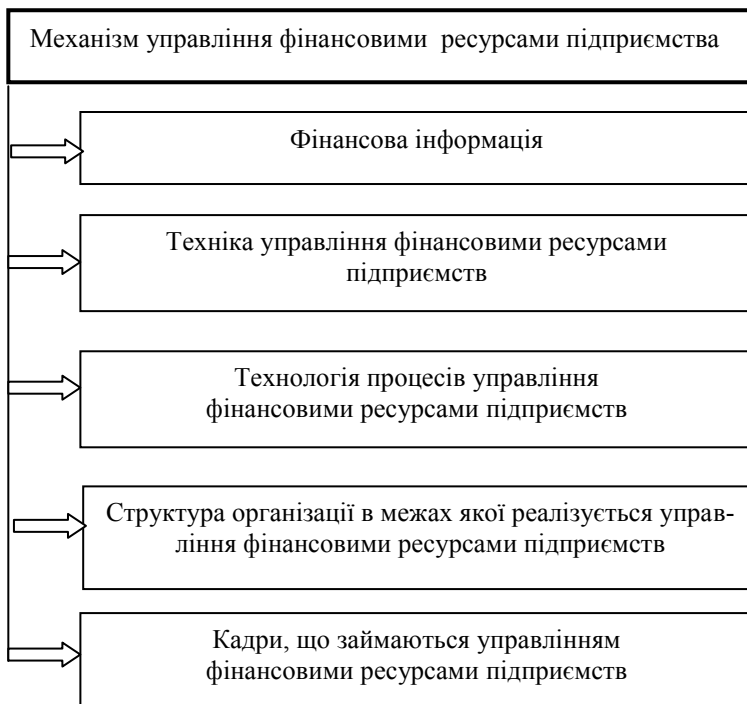

Рисунок – Структура механізму управління фінансовими ресурсами підприємства

Дослідження джерел утворення фінансових ресурсів акціонерних товариств та розрахунок їх структури встановило, що структура внутрішніх фінансових ресурсів більшості акціонерних товариств не є оптимальною, оскільки велику питому вагу займають амортизаційні відрахування і незначну частку становлять фінансові ресурси, які формуються за рахунок прибутку. Тому, на нашу думку, доцільним є застосування пільгового оподаткування, включаючи повне звільнення

від податків власних коштів підприємств, які направлені на інвестування виробничої сфери, що дало б можливість створити на підприємствах базу власних фінансових ресурсів, яка б мала достатні умови для розширеного відтворення.

Використання позичкових капіталів підприємствами має свої труднощі через обмеження строку позики, в переважній більшості випадків кредитним договором та високий рівень позичкового відсотку. Для подолання названих проблем пропонується створення сприятливих умов для банківського кредитування підприємств шляхом дотації до ставки відсотка за кредит, яка надається державою комерційним банкам за умови кредитування пріоритетних галузей і підприємств, а також створення банків довгострокового кредитування, які надають кредити, забезпечені державними гарантіями, які вкладаються в об'єкти, що є визначальними для економічного піднесення країни.

Одним із шляхів поліпшення фінансового стану на підприємстві може бути зниження величини активів. Для цього необхідно розглянути можливість продажу чи списання обладнання, що не ефективно використовується; зниження запасів сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції; зменшення дебіторської заборгованості.

Необхідно при управлінні поточними активами основну увагу приділити збільшенню показників оборотності, але при управлінні кредиторською заборгованістю та поточними пасивами в цілому необхідно наскільки це можливо “затягувати” платежі, а відповідно зменшувати показник оборотності.

Висновки. Від ефективної організації та правильного управління фінансовими ресурсами підприємства залежить як його фінансово-економічний стан, так і становище на ринку.

Використання світового досвіду стимулювання інвестиційної діяльності в Україні необхідно диференціювати за окремими напрямками. Найвагомий вплив на інвестиційну діяльність у світовій практиці має податкова система, а тому в Україні можна застосувати такі заходи удосконалення її, які дадуть змогу підприємницьким структурам більшою мірою залучати фінансові ресурси у виробництво. До них, зокрема, можна віднести:

1. Розробка механізму здійснення амортизаційних відрахувань, за якого інвесторам надається право списувати на собівартість протягом першого року інвестиції на придбання або виробництво основних засобів.
2. Застосування пільг при повторному вкладенні підприємствами з іноземними інвестиціями свого прибутку не менш, як на 5 років у

низькорентабельні галузі та компанії, які функціонують в регіонах країни з високим рівнем безробіття.

3. Зменшення оподаткованого прибутку на загальну суму коштів, вкладених платником податку на модернізацію і технічне переозброєння власного виробництва.

4. Звільнення від сплати податків, або сплата їх із 50% знижкою за виробництво експортної продукції.

5. Звільнення від податку мита імпорту машин та устаткування.

Для поживлення інвестиційного процесу в Україні можна застосувати такі напрями:

- створення на державному рівні банків довгострокового кредитування великих підприємств під фіксований відсоток;

- надання урядом підтримки іноземним компаніям, які на території України проводять свою діяльність в напрямках впровадження нових технологій, проведення досліджень і розробок в різних галузях промисловості;

- фінансування урядом приблизно 40...50% укладень у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, які здійснюються за допомогою співробітництва вітчизняних фірм та іноземних компаній;

- надання часткової державної компенсації витрат на будівництво, розширення виробничих потужностей і проведення раціоналізації чи структурної перебудови підприємства;

- надання державних гарантій під довгострокові банківські кредити зі зниженою відсотковою ставкою;

- впровадження практики спеціального державного кредитного страхування підприємств середнього і малого бізнесу.

Реалізація вказаних напрямів дасть можливість підприємницьким структурам результативніше залучати фінансові ресурси у виробництво, вирішуючи тим самим низку проблем, які є наслідком їх недостатнього обсягу.

Список літератури

1. Волк, І. Ф. Фінансові ресурси підприємства: економічна сутність та ефективність управління [Текст] / І. Ф. Волк // Держава та регіони. – 2007. – № 6. – С. 339–342.

2. Рибалко, Н. О. Особливості формування фінансових ресурсів підприємствами санітарно-курортного комплексу [Текст] / Н. О. Рибалко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 12 (91). – С. 108–111.

3. Безбородова, Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств [Текст] / Т. В. Безбородова // Держава та регіони. – 2006. – № 5. – С. 21–23.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.